

Kuluttajan valinnoilla on merkitystä



Lapsityövoimalla tuotetun tavarán sijaan joululahjaksi voi antaa esimerkiksi aikaa.

Suklaa tuo joulun tunnelman. Kannattaa kuitenkin miettiá, mitä suklaata nauttia. Länsi-Afrikassa viljellään 70 prosenttia maailman suklaan pääraaka-aineesta kaakaosta. Sen poiminnassa käytetään yleisesti lapsityövoimaa, ja kaakaopapujen poimiminen puista viidakkoveitsellä on vaarallista. Suomalaiset valmistajat myöntävät ongelmat, mutta syyttävät niistä pitkää tuotantoporrasta ja kaakaopapujen tuottajia.

Eettisen kaupan puolesta ry:n vt. toiminnanjohtaja **Anna Ylä-Anttila** kehottaa ostamaan suklaata, joka on sertifioitua. Sertifiointit takaavat viljelijöille työolot ja tulot, joilla tulee toimeen.

– Sertifikaatteja on erilaisia, ja toiset ovat tiukempia kuin toiset. Sertifiointi ei ratkaise kaikkia ongelmia, mutta on askel oikeaan suuntaan.

Parhaat kriteerit on Ylä-Anttilan mukaan Reilulla kaupalla. Sen sertifikaatti takaa, että kaakaon viljelyssä on noudatettu ILO:n kansainvälisiä sopimuksia, eikä lapsityövoimaa ole käytetty. Pientuottajat saavat tuotteestaan markkinahintaa korkeamman hinnan, joka kattaa kestävän tuotannon kustannukset. Lisäksi ostajat maksavat tuottajille erillistä Reilun kaupan lisää, joka on tarkoitettu yhteisöä hyödyttäviin kehittämishankkeisiin, kuten koulutukseen ja terveyspalveluihin.

SELVITÄ, MITÄ SYÖT

Suklaa ei ole ainoa, jonka alkuperää kuluttajan kannattaa kysellä. Moni kuusen alta löytyvä vaatepaketti tai kulutuselektronikka on valmistettu oloissa, jotka eivät kestä päivänvaloa.

Kulutuselektronikan valmistamiseen käytetään monia metalleja. Köyhyys pakottaa ihmiset työskentelemään ilman suojarusteita vaarallisissa kaivoskuiluissa, joissa onnettomuusriski on suuri. Lapsityövoiman käyttö kaivoksissa on yleistä.

Vaatteiden värjäyksessä käytetään usein voimakkaita kemikaaleja. Nahan parkitsemisessa käytetyt yhdisteet saattavat prosessissa muuttua vaaralliseksi syöpää aiheuttavaksi kromi VI:ksi.

Kuluttajan mahdollisuudet varmistaa tuotteen alkuperä ja työolojen reiluus ovat kuitenkin rajalliset.

– Varmistaminen kuuluu myyjälle. Kuluttaja voi yrittää etsiä tietoa näitä asioita seuraavien järjestöjen kotisivuilta ja julkaisuista, Saskin viestintäpäällikkö **Jukka Pääkkönen** kertoo.

KULUTTAJILLA ON VALTAA

– Ihmisillä on oikeus tietää, mitä hän syö, mihin pukeutuu, mitä aineita vaatteissa on käytetty, millaisissa oloissa tuotteet on valmistettu ja millaista palkkaa alkupään työntekijät ovat saaneet. Myös työntekijöiden oikeuksilla ja ympäristöllä on väliä, Anna Ylä-Anttila sanoo.

Monet tavarat tehdään palkoilla, jotka eivät riitä elämiseen. Finnwatchin mukaan elämiseen riittävällä palkalla tarkoitetaan palkkaa, jolla työntekijä pystyy hankkimaan itselleen ja perheelleen riittävän ravinnon, asumisen, vaatetuksen, terveydenhuollon, lasten koulutuksen ja muut perustarpeet.

Yritykset myyvät sitä, mitä kuluttajat ostavat.

– Yksittäisen ihmisen valta tuntuu pieneltä, mutta mitä useampi penää tuotteiden alkuperää, sitä todennäköisemmin se alkaa kiinnostaa myös myyjiä. Kansalaispaine on pakottanut yritykset kiinnittämään asioihin huomiota, Ylä-Anttila jatkaa.

Jukka Pääkkönen kertoo, että paras työolojen valvoja tavaraa tuottavissa tehtaissa on työntekijöitä edustava ammattiliitto, joka saa toimia vapaasti.

– Niiden toiminta on jatkuvaa taistelua. Työ ei ole helppoa ja takapakkia tulee koko ajan, mutta onnistumisiakin on. Halvinta työläistä haetaan kaiken aikaa.

LISÄÄ KANSAINVÄLISIÄ SOPIMUKSIA

Kansainvälinen ay-liike on mukana kehittämässä tuotantoketjujen valvontaketjua tekemällä globaaleja puitesopimuksia. Sask ja sen jäsenliitot ovat mukana hankkeessa, jossa tutkitaan työoloja tiettyjen valmistajien tehtailla.

Vaatejätti Hennes & Mauritz on rypenyt monissa työoloihin liittyvissä skandaaleissa. Painostuksen seurauksena se tekee tänä päivänä vastuullisuuden eteen huomattavasti enemmän kuin moni muu. Marraskuussa 2015 vaatejätti allekirjoitti teollisuusalojen kansainvälisen liiton IndustriAllin kanssa sopimuksen, jossa se sitoutuu kunnioittamaan työntekijöiden perusoikeuksia vaatteiden tuotantoketjussa kaikkialla maailmassa.

Ay-liike peräänkuuluttaa kansainvälisiä sitovia sääntöjä.

– Kun on havaittu puutteita ja valvonta on järjestetty kunnolla, puutteita on pystytty poistamaan. Mutta valvontaa pitää tehdä jatkuvasti. On myös paljon valvontaa, joka ei toimi. Yritysten vapaaehtoisuuteen perustuvien valvontajärjestelmien tilalle pitäisi kehittää velvoittavia säädöksiä, Jukka Pääkkönen sanoo.

KULUTA HARKITEN

Anna Ylä-Anttila ei suosittele boikotteja.

– Jos joku boikotin seurauksena vetää tuotannon pois esimerkiksi Bangladeshissa, niin siellä aletaan polkemaan vielä enemmän hintoja, jotta saadaan lisää tilauksia.

Sen sijaan Ylä-Anttila kehottaa harkitsemaan, mitä ostaa.

– Jos paita maksaa viisi euroa, ei siitä paljoa jää alkupään työntekijälle. Asioita, joita ei tarvitse, ei kannata ostaa.

Lahjaksi voi antaa muutakin kuin tavaraa.

– Yhdessä olemista, konserttilipun, mummulle ikkunanpesulahjakortin. Voi tehdä jotain yhdessä ja antaa aikaa, sillä se tuntuu olevan ihmisillä enemmän kortilla kuin tavara, Ylä-Anttila sanoo.

Ilahduttaa voi myös aineettomalla lahjalla.

Kepa on kerännyt vinkkejä vuoden 2015 joululahjoista, jotka tukevat kestävästä kehitystä ja auttavat maailman köyhiä. [Löydät vinkit täältä.](#)

*Natasha Petrell
Kuva Istockphoto*

Lue lisää

[Yritystoiminnan globaaleja vaikutuksia tutkiva kansalaisjärjestö Finnwatch](#)

[Kansalaisjärjestö Eetti edistää oikeudenmukaista maailmankauppaa, kestäviä tuotantotapoja ja vastuullista kuluttamista](#)

[Suomen ammattiliittojen solidaarisuuskeskus](#)